

Åndelig oprustning er forbundethed

Sådan får man lokalpolitikere i tale

Undervisning, der giver livskraft

Vær beredt

Af bestyrelsesleder Elsebeth Gerner Nielsen

Der tales i øjeblikket en del om vigtigheden af et åndeligt beredskab. Et udtryk, der er svært at få hold på. Som at sømme budding fast på en væg. Lad os derfor starte med hvorfor. Grunden er åbenlys: Både mennesker og samfund må blive så robuste som muligt. Vi lever midt i en tid med krig og samtidig truer naturkriserne. Derfor er der brug for at styrke det forsvar, som ikke har med militæret at gøre - det indre forsvar. Det indre forsvar er – også - nogle konkrete og praktiske færdigheder. Det er at kunne klare sig, når infrastrukturen sætter ud og vi bliver alene.

Her er blot nogle af de ting, jeg mener, er nødvendige: At kunne samarbejde og hjælpe hinanden. At kunne deltage i demokratiske beslutningsprocesser – også når presset udefra er stort. At kunne yde førstehjælp, både fysisk og mentalt. At mestre et håndværk, at kunne reparere og genbruge,

at lave mad af simple råvarer, dyrke jorden og kende de vilde planter i naturen og vide, hvad de kan bruges til. Naturdannelse er en del af det indre forsvar. At vide, at vores egen natur er indlejret i en større natur, som vi deler åndedræt med, er en form for livsoplysning. Og det er en viden, vi skal holde levende.

”Siden 1849 og også før har folkeoplysningen hjulpet med at sikre livsoplysningen og demokratiet som livsform.”

Elsebeth Gerner Nielsen

Færdighederne, som jeg her har nævnt – og selvfølgelig kunne der også være andre – er alle kendetegnet ved, at de kun i ringe grad prioriteres i det formelle uddannelsessystem.

Til gengæld er de fleste af dem blevet holdt i live i det folkelige Danmark gennem den uformelle læring. Siden 1849 og også før har folkeoplysningen hjulpet med at sikre livsoplysningen og demokratiet som livsform. Det gør den fortsat. Tag et aftensko-lekatalog og du vil finde titler, hvor de nævnte færdigheder indgår. De er kernen i folkeoplysningen.

Derfor min varmeste opfordring: Når vi som samfund styrker det ydre forsvar, bør vi med samme alvor styrke det indre. Folkeoplysningen er en del af vores kollektive modstandskraft. Den er en del af beredskabet. Og den fortjener at blive styrket – måske endda i samme grad, som vi styrker det ydre forsvar.

Fora
Gammel Kongevej 39G, 1. sal
1610 København V
Telefon 3393 0096
www.fora.dk
info@fora.dk

Redaktion

Bernhard Trier Frederiksen,
ansvarshavende
Molly Christensen, redaktør

Layout

Kristina Colston,
grafisk designer

Forsidefoto:
Molly Christensen

Alle kan sende indlæg til redaktionen, som dog forbeholder sig ret til at afvise indlæg og til at redigere indlæg, der bringes i bladet. De synspunkter, der udtrykkes i Fora Magasinet, er ikke nødvendigvis Foras.

Fotos er Foras egne, medmindre andet er angivet.

Eftertryk tilladt med tydelig kildeangivelse.

Næste deadline

5. november 2025

- 2 **LEDER**
Vær beredt
 Af bestyrelsesleder Elsebeth Gerner Nielsen

TEMA: ÅNDELIG OPRUSTNING

- 4 **Åndelig... hvaffor' noget?**
 Har du også svært ved helt at få grebet om, hvad åndelig oprustning betyder? Få en introduktion her.
- 5 **Åndelig oprustning er forbundethed**
 Museumsdirektør Rune Lundberg ser historien, fællesskab og kulturel forankring som essensen i den åndelige oprustning og som en nødvendig modvægt i krisetidens splittelse.
- 9 **Undervisning der giver livskraft**
 Tre undervisere fra Verringe fortæller om, hvordan de forsøger at give deltagerne livskompetencer og følelsen af mestring.
- 16 **Udretter jeg noget, så findes jeg**
 Jonas Pejstrup, der er aktuel med hæklebogen "Hæklenoter", fortæller om, hvordan hækling blev en vej ud af mørket, da han mistede sin far.
- 7 **Sådan får man lokalpolitikere i tale**
 Interview med kommunaleksperter Roger Buch om, hvordan aftenskoler kan skabe god kontakt til lokalpolitikere og opnå indflydelse.
- 12 **Sæt turbo på demokratiet med 10%-midlerne**
 Med 10%-midlerne kan aftenskolerne skabe levende debat og fællesskab.
- 14 **Folkeoplysning i kommunalpolitik – hvad vil politikerne?**
 Fem lokalpolitikere deler deres syn på folkeoplysningens rolle og på, hvordan den kan udvikles i kommunerne efter det kommende kommunalvalg.
- 19 **Sammen om bæredygtig dannelse**
 Folkeoplysningen går sammen med hele uddannelses-sektoren om at styrke bæredygtig dannelse og inviterer til fælles konference og idéudvikling.

- 21 **Fora på Kulturmødet**
 Flere hundrede deltog i aktiviteterne, da tre medlemsforeninger inviterede indenfor i Foras telt på Kulturmødet Mors.

- 23 **Stort&Småt**

- 24 **KLUMMEN**
Når vi nu taler om åndelig oprustning
 Af Jasper Gramkow, formand på Oure idrætshøjskole.

Åndelig... hvaffor' noget?

Af Molly Christensen, redaktør og kommunikationskonsulent i Fora

Første gang, man kunne høre udtrykket "åndelig oprustning" i den danske offentlighed, var i en tale, statsminister Mette Frederiksen holdt foran de studerende på Aalborg Universitet den 3. april i år. Her udtalte Frederiksen, at: "Den militære oprustning ikke kan stå alene. Vi får brug for en oprustning, der er mindst lige så vigtig. Det er den åndelige." Siden da er begrebet blevet brugt alle vegne i den offentlige debat; fra undervisningsministerens forslag om styrket kulturundervisning i skolen til debatspalterne og kultur- og kunstscenerne rundt omkring i landet. Alligevel virker det nok stadig for de fleste som et begreb, der er svært helt at få greb om. For hvad betyder det egentlig? Hvad vil det egentlig sige at opruste åndeligt?

Det er ikke mærkeligt, hvis begrebet vækker undren eller måske ligefrem modstand. For mens militær oprustning har konkrete mål og materiel til formål, er den åndelige pendant mere diffus. Er det et kristent projekt? En kulturel genrejsning? Eller handler det snarere om det enkelte menneskes livsmod og mening i urolige tider?

Samtidig er det tydeligt, at begrebet også er blevet en kamp om betydning. I de seneste måneder har vi set, hvordan det bruges af både politikere og debattører med meget forskellige dagsordener. For nogle er det et værn mod misinformation, for andre et kald til national bevidsthed. For nogen er det en påmindelse om åndelige værdier som formål i sig selv, for andre en måde at styrke kampviljen på. I debatindlæg fra folk som Bertel Haarder, Ida Auken og Svend Brinkmann mærker man, at åndelig oprustning er blevet en kampplads for forståelsen af, hvad det vil sige at være menneske og medborger i en krisetid.

I Fora og i folkeoplysningen skaber vi rum, hvor mennesker kan udvikle sig, danne fællesskaber og finde mening, og i dette nummer af Fora Magasinet zoomer vi ind på åndelig oprustning fra en folkeoplysningsvinkel. Vi forsøger ikke at finde eller fastsætte én definition, men åbner i stedet begrebet op for fortolkning gennem menneskers erfaringer, praksis og refleksioner. Vi håber, at temaet vil vække genklang og invitere til refleksion over, hvad det vil sige at være rustet til livet i vores tid.

I magasinet's leder og klumme finder du også henholdsvis refleksioner over den åndelige oprustning. Lederen findes på **side 2** og er skrevet af Foras bestyrelsesleder Elsebeth Gerner Nielsen, klummen på **side 24** er skrevet af forstander på Oure Idrætshøjskole Jasper Gramkow. ■

FORBUNDETHED, HISTORIE OG FÆLLESSKAB

I interviewet med museumsdirektør Rune Lundberg får begrebet en historisk og folkelig dybde. Her er den åndelige oprustning tæt forbundet med vores fælles historie og kulturelle arv, men også med det at føle sig forbundet med noget større end én selv. Læs mere i artiklen på **side 5**.

LIVSKRAFT OG HÅNDENS ARBEJDE

Et andet blik på begrebet får vi fra underviserne i Verringe Husflid, som ikke nødvendigvis taler om åndelig oprustning i deres undervisning, men hvor deres måde at gå til deres fag og møde deltagerne på alligevel bidrager til netop det. Det handler om livskompetencer, om at mærke kroppen og at finde ro og styrke i håndværk. Mød Ditte, Lærke og Frede på **side 9**.

EN VEJ UD AF KRISEN

I en personlig historie fortæller Jonas Pejstrup om, hvordan hækling blev en måde at kunne være i sorgen over sin fars død og en vej til at kunne håndtere hverdagen igen. Læs Jonas' historie på **side 16**.

"Her i Sønderjylland lever man i forskelligheden. Og det handler om tolerance. Det handler om inklusion og om at kunne tale sammen," siger museumsdirektør Rune Lundberg.

Åndelig oprustning kan for mange lyde diffust. Alligevel tales der i disse krisetider mere og mere om det, side om side med den militære oprustning. Spørger man museumsdirektør Rune Lundberg, er begrebet langt fra nyt.

Af Kasper Elkjær, kommunikationskonsulent i Fora

Rune Lundberg er museumsdirektør for Museum Kolding, et kulturhistorisk museum i Kolding Kommune, der tæller Unesco-verdensarvsbyen Christiansfeld samt Skamlingsbanken og Staldgården. For Rune er åndelig oprustning et velkendt begreb:

"Åndelig oprustning har været et magtinstrument i kirkelige, religiøse og nationale sammenhænge, næsten lige så lang tid begge dele har eksisteret. Og det har været et meget virksomt instrument. Sagen er bare den, at det først virker for alvor, når det bliver en del af et levet liv. Der er også den stille åndelige oprustning, som i høj grad er et privat anliggende. Privat i den forstand, at det handler om forbundethed og fællesskab – at man er en del af noget. At man føler sig forbundet til sin egen historie. Det sted, man er vokset op,

eller har fået en tilknytning til af forskellige årsager. Og det, at kulturinstitutioner og dannelsesinstitutioner i dag også spiller en større og større rolle, ser jeg i høj grad som et udtryk for både en indre bevægelse, et indre behov, men også en bevidst strategi fra en stats side."

"I en tid præget af kriser og konflikter er det en naturlig handling at søge indad."

Rune Lundberg

ANSVAR FOR VERDEN OMKRING OS

Når Rune Lundberg peger på, at institutionerne i dag spiller en stadig større rolle, hænger det sammen med, at de danske museer de seneste år har sat besøgsrekorder. I en tid præget af kriser og konflikter er det en naturlig handling at søge indad, forklarer han:

"Nogle gange skal vi mindes om eller genfinde det, der binder os sammen – vores forbundethed. Det handler om den måde, vi er sammen på som mennesker, og om, hvordan vi har formet vores samvær over lang tid. I en region som den, jeg repræsenterer i Sønderjylland, er det særdeles udtalt, fordi den måde, man definerer

sig selv på, ofte er i mødet med det fremmede. Man finder et sammenhold og definerer det ofte i forhold til noget andet.”

Det er dog vigtigt for Rune, at vi i vores møde med det fremmede og søgen efter forbundethed ikke ender med at glide over i rendyrket patriotisme:

”Det er det brede, folkelige fællesskab, jeg taler om. Det, som også er inkluderende. De værdier, jeg ser som grundlæggende – uanset om vi er danskere, sønderjyder, by- eller landboere – er de grundlæggende demokratiske: at vi tager ansvar, lever op til det og har indflydelse på, hvordan verden ser ud omkring os.”

SKAMLINGSBANKEN SOM SYMBOL

Et af de steder, hvor Museum Kolding arbejder konkret med forbundethed, er Skamlingsbanken – det historiske samlingssted, hvor man fra 1843 og frem har fejret, hyldet og talt for dansk sprog, frihedsrettigheder og dannelse. Siden Museum Koldings etablering i 2021 har man her arrangeret talefester og senere grundlovsfester.

”Vi har prøvet at skabe en forbundethed til historien, men så har vi samtidig inviteret unge stemmer ind. Med et blik på samtiden og fremtiden har det været vigtigt for os at sige: Hvad rører der sig i samfundet i dag? Hvad optager unge mennesker? Hvad er det, vi

skal være opmærksomme på og tage højde for i vores samtid for at være med til at kunne skabe en fornuftig fremtid for de unge mennesker, som kommer efter os? Så det har også været et ønske om at bygge en bro mellem generationer. Men i høj grad med en forbundethed, som handler om, at man bliver klogere af at være forbundet med sin historie. Det har vi set som vores opgave.”

”For at forstå hinanden kræver det også, at man forstår sig selv og ved, hvorfra man kommer.”

Rune Lundberg

Skamlingsbankens placering i Sønderjylland og grænseregionens historie er for Rune Lundberg netop noget af det, vi bør forholde os til, når vi åndeligt opruster i en stadig mere polariseret verden, forklarer han afslutningsvis:

”Her i Sønderjylland lever man jo i forskelligheden. Og det handler om tolerance. Det handler om inklusion og om at kunne tale sammen. For at forstå hinanden kræver det også, at man forstår sig selv og ved, hvorfra man kommer.” ■

Foto: Museum Kolding

Nogle gange skal vi mindes om eller genfinde det, der binder os sammen – vores forbundethed. Det handler om den måde, vi er sammen på som mennesker, og om, hvordan vi har formet vores samvær over lang tid,” siger museumsdirektør Rune Lundberg.

Foto: Soffi Chanchira Larsen

Sådan får man lokalpolitikere i tale

Kommunalekspert Roger Buch opfordrer foreninger og aftenskoler til at tænke i relationer frem for hurtige gevinster, hvis de vil påvirke lokalpolitikken.

Vil I som forening sætte aftenskolernes vilkår på den kommunale dagsorden? Så begynd med kaffe og konstruktive forslag og ikke med krav og kritik, lyder fra kommunalekspert Roger Buch.

Af Molly Christensen, kommunikationskonsulent og redaktør i Fora

Når et kommunalvalg nærmer sig, ser mange det typisk som en oplagt mulighed for at få politikerne i tale og måske presse et løfte eller to ud af dem. Men spørger man kommunalekspert og forsker ved Gravercentret, Danmarks Center for Undersøgende Journalistik, Roger Buch, er det sjældent en god strategi. Faktisk er den vigtigste kontakt med lokalpolitikere slet ikke valgkampen, men det lange træk imellem valgene.

VALGET ER SJÆLDENT DET VIGTIGSTE

”Det handler om relationer - hele året og hele valgperioden. Hvis man vil gøre sig håb om at få indflydelse eller støtte, skal man kende sine politikere og de skal kende én,” siger Roger Buch.

”Hvis man vil gøre sig håb om at få indflydelse eller støtte, skal man kende sine politikere og de skal kende én.”

Roger Buch

Selv om kommunalvalget kan give opmærksomhed på nogle sager, er det sjældent her, beslutninger bliver truffet.

”De fleste politiske beslutninger, for eksempel omkring budgettet, bliver reelt forhandlet og lagt i faste spor længe før et valg. Så det er ofte for sent at få indflydelse, når først valgplakaterne er kommet op at hænge,” forklarer Roger Buch.

Det betyder ikke, at man skal holde sig tilbage. Men i stedet for at sætte alt ind op til et valg, er det langt mere effektivt at bygge relationer løbende og få samarbejder op at køre med både politikere og embedsmænd i kommunen.

NÅR I INVITERER TIL DEBAT ELLER MØDE

Et klassisk greb er at holde en aften, hvor I inviterer lokalpolitikere til debat. Det er oplagt op til et valg, men kan i princippet gøres når som helst.

Overvej at samarbejde med andre aftenskoler og foreninger i kommunen, så I står sammen, stærkere og ”fylder mere”. Roger Buch anbefaler, at man bruger sådan et møde til at sætte konstruktive forslag på dagsordenen og vise, hvordan aftenskoler og for-

Et debatmøde med lokalpolitikere kan styrke aftenskolens stemme i kommunen – især hvis flere foreninger går sammen om arrangementet. Ifølge Roger Buch handler det ikke om at kritisere eller gå hårdt til dem, men om at vise, hvordan man kan bidrage konstruktivt til de udfordringer kommunen står med.

eninger faktisk kan bidrage til løsninger på kommunens udfordringer.

”Man kan måske tænke, at man skal gå hårdt til politikerne, være kritisk og kræve noget for at blive taget alvorligt. Men set fra politikerens synspunkt, så får man ikke nødvendigvis lyst til at drikke kaffe med og have en samtale med nogle, som har den indstilling,” pointerer Roger Buch.

HVAD VIRKER PÅ DEN KOMMUNALE DAGSORDEN?

Hvis I vil gøre jer relevante i lokalpolitikernes øjne, så tænk i, hvordan jeres aktiviteter kan spille ind i de emner, kommunen allerede kæmper med. Emner kunne for eksempel være: Unge i mistrivsel, ensomhed blandt ældre, integration, demokrati og danselse samt forebyggelse af sygdom og mistrivsel.

”Hvis man kan ramme nogle af de store opgaver, som kommunerne prøver at håndtere eller løse, så kan man få en helt anden vægt og relevans for kommunalpolitikere.”

Roger Buch

”Hvis man kan ramme nogle af de store opgaver, som kommunerne prøver at håndtere eller løse, så kan man få en helt anden vægt og relevans for kommunalpolitikere,” siger Roger Buch.

Det korte og det lange: Lokal indflydelse er ikke noget, man får med ét debatmøde og et brev til lokalpolitikere. Det er noget, man opbygger over tid og gennem relationer. ■

SÅDAN FÅR I HUL IGENNEM – ROGERS RÅD

1. Invitér jer selv på kaffe.

Politikerne har travlt, og mange har almindelige jobs ved siden af deres politiske virke. Så i stedet for at vente på, at de har tid til at besøge jer, kan I tilbyde selv at komme forbi til en snak der, hvor det passer dem at være. Det gør det lettere at sige ja.

2. Vær løsningen, ikke problemet.

Hvis I har forslag, skal de være lette at gå til. Politikere og embedsmænd har ikke tid til at opfinde alt fra bunden. Så jo mere 'plug and play' jeres idéer er, jo bedre. Helst noget, der ikke koster meget og som kan passes ind i kommunens eksisterende mål og strukturer.

3. Kend dem, der har magten – og interessen.

Det er ikke alle politikere, der brænder lige meget for folkeoplysning og aftenskoler. Find ud af, hvem der gør og hvem der har indflydelse. Det kræver lidt detektivarbejde og måske mange samtaler. Man finder dem kun ved at mødes og tale sammen. Det tager tid, og det kræver mange kopper kaffe.

4. Skab alliancer med embedsmænd.

Forvaltningen har stor indflydelse på de forslag, politikerne ender med at behandle. Derfor er det også vigtigt at have gode relationer til embedsmændene. Mange af dem er positivt indstillede og kan være stærke allierede, hvis man bygger en god dialog op.

Undervisning der giver livskraft

Frede Horsholt Kristensen, der underviser i træsløjd i Verringe Husflid, er overbevist om, at vi kan bidrage til den åndelige oprustning ved at få et dybere forhold til naturen.

Når politikere taler om åndelig oprustning, hører mange måske en antydning af fare eller kriseberedskab. Men blandt undervisere i folkeoplysningen betyder begrebet noget helt andet: ikke kamp, men kompetence; ikke frygt, men forankring. I denne artikel zoomer vi ind på, hvordan undervisere i Verringe Husflid rustet sine kursister til selve livet.

Af Molly Christensen, kommunikationskonsulent og redaktør i Fora

For Ditte Christina, der har kurset "plantebaseret madlavning" i Verringe Husflid, er det klart, at der allerede starter et slags indre beredskab, når vi spiser noget mad. Det er udgangspunktet for at kunne have en stærk og fungerende krop, og for at vi kan holde sygdom væk.

Når man spørger Ditte, Frede og Lærke, der alle underviser i Verringe Husflid, hvad de gerne vil give deres kursister med videre i livet, udover det rent håndværksfaglige, nævner ingen af dem til at starte med "åndelig oprustning". Men det, de beskriver, emmer alligevel af robusthedskompetencer, bevidsthed om kroppen, en tro på egne evner og en oplevelse af at være forbundet med andre og med noget større.

"Vi kan producere signalstoffer, som gør, at vi er glade. Så vi har overskud til at være der for andre og til at føle glæde."

Ditte Christina Lustrup

KROPPEN ER FUNDAMENTET

For Ditte Christina Lustrup, der har kurset plantebaseret madlavning, er der en tydelig sammenhæng mellem mad og menneskelig styrke. Ikke i den forstand, at man skal præstere, når man laver mad, men forstået på den måde, at kroppen skal have det godt, for at sindet kan følge med.

"De fleste af os spiser, fordi vi godt kan lide at spise, men vi har jo også brug for de vitaminer, der er i mad, for at kunne have en stærk og fungerende krop. Det er udgangspunktet for, at vi kan holde sygdom væk. Der starter allerede et slags indre beredskab

ved at vi spiser noget mad. Vi kan producere signalstoffer, som gør, at vi er glade. Så vi har overskud til at være der for andre og til at føle glæde,” siger hun.

Ditte oplever ofte, at deltagerne får en ”aha-oplevelse”, når de afprøver nye ting i køkkenet. Og hun ser, hvordan de tager den nye viden med sig – ikke bare hjem i deres eget køkken, men også til deres netværk:

”Når det for eksempel er jule- eller påskefrokosttid, så laver vi altid aubergine-sild. Altså, hvor vi bruger auberginer i stedet for sild, og så marinerer vi dem og tilbereder dem som man ville gøre med sild. Og der fortæller deltagerne mig, at når de så har brugt den opskrift til påskefrokosterne, er det altid det, der bliver spist først og spurgt til efterfølgende.”

På den måde bliver maden også et socialt rum og et fællesskab.

DET TAKTILE GIVER RO

Keramiker Lærke Møller Hansen oplever noget lignende, når hun underviser i sine drejekurser. Hun arbejder med ler – og med deltagerens oplevelse af, at deres hænder faktisk kan skabe noget.

“Bare det, at man tager en klump ler, og så står man bagefter med keramik, man selv har lavet og kan bruge. Det giver en tilfredshedsfølelse,” fortæller hun.

Hun beskriver, hvordan selv små sejre i begyndelsen; som at lære at centrere eller dreje en kant som er lige tyk hele vejen rundt, giver deltagerne mod på mere. Det er ikke noget, hun nødvendigvis siger højt i undervisningen, men hun ser, hvad det gør.

“Det giver en form for selvtillid og tro på sig selv, som fører en glæde med sig. Og man sidder i sit eget koncentrerede rum, men man er sammen. Det giver et fællesskab omkring håndværket. Vi får ikke robusthed som et ego, men i samspil med andre.”

Og så er der noget særligt i det, at man skaber med hænderne:

“Det gør noget godt for hjernen. At have fat i det taktile og røre et naturmateriale vækker noget helt grundlæggende i os.”

”Det gør noget godt for hjernen. At have fat i det taktile og røre et naturmateriale vækker noget helt grundlæggende i os.”

Lærke Møller Hansen

ET ANDET SLAGS BEREDSKAB

For Frede Horsholt Kristensen, der arbejder med træ, er der en større samfundsmæssig refleksion på spil. Han startede med sit håndværk, da han med egne ord var ”et lidt weird sted” i sit liv, hvor han stod et sted mellem at ville tage på et buddhistisk kloster eller læse filosofi på Københavns Universitet. Men så faldt han over *Sätergläntan*, institutet för slöjd och hantverk. En svensk skole for traditionelt håndværk. For Frede dannede skolen en slags mellemvej

Foto: Laura Short

Når man sidder i sit eget koncentrerede rum, men er sammen, skabes et fællesskab omkring håndværket, fortæller Lærke, der har drejekurser i Verringe Husflid. “Man får ikke robusthed som et ego, men i samspil med andre.”

mellem de to ting. Et sted, ”hvor man kan komme ud af sit hoved, bruge sin krop og lave noget i samme takt, som naturen selv gør det,” forklarer han.

Frede ser det som en meningsfuld opgave at viderelede den tilgang til håndværket, som han selv lærer på *Sätergläntan*.

”Man lærer sit håndværk helt fra bunden. Dem, der smeder, prøver at lave deres eget jern og kul, og vi der arbejder med træ, lærer en masse om, hvor og hvordan træerne lever, og helt ud i, hvor deres symbolske og sjæfulde værdier ligger. Det bliver lidt langhåret, men jeg tror det giver noget vigtigt både i forståelsen, men også respekten for håndværket og materialet.”

Frede har det svært med begreber som ”oprustning”, men han kan godt se, at det, han underviser i, kan være en slags åndelig oprustning som modstykke til det militaristiske, mange måske forbinder begrebet med.

“Man kan gå frygtvejen eller man kan gå handlingsvejen. Og jeg tror, det er vigtigt, at vi lærer, hvad vi kan med det, vi har i hænderne.”

Hans undervisning tager afsæt i naturen og kroppen. Han oplever, hvordan kursister, der til daglig kæmper med uro eller angst, finder en pause, når de arbejder med træet.

“Angsten forsvinder, så længe de sidder og bruger deres krop.”

Men det er ikke kun materialet, der gør forskellen. Ifølge Frede opstår der også en særlig form for spejling og anerkendelse i fællesskabet.

“På arbejdsmarkedet bliver vi målt på kapital. Her tager vi vores egen værdi og ser den i hinanden.”

“Jeg tror, man kan bidrage til den åndelige oprustning ved at få et dybere forhold til naturen, lære den bedre at kende og få en større omsorg for den. Og det får man ved at bruge tid i naturen og tid med materialet,” siger Frede Horsholt Kristensen, der underviser i trædrejning i Verringe Husflid.

Det er en anderledes slags robusthed, der kommer ud af det, som ikke måles på *performance*, men er fællesskabsforankret.

”Jeg tror også, at man kan bidrage til den åndelige oprustning ved at få et dybere forhold til naturen, lære den bedre at kende og få en større omsorg for den. Og det får man ved at bruge tid i naturen og tid med materialet. Det tror jeg er meget bedre end at lave skræmmekampagne og udskamme ved at sige ’du må ikke være et skovsvin!’ Går man ud i skoven, tager et stykke birketræ og skærer det ned, tror jeg nemmere man vil mærke, hvor privilegeret man egentlig er, at man har tiden og værktøjet til det. Det giver både en åndelig styrke og modvirker klimabelastningen.”

Der er ikke én formel for at styrke deltageres “indre beredskab”. Men det, undervisere og ledere beskriver, peger i samme retning: Det handler om at finde ro og mening i det konkrete. Det handler om at mærke sig selv i et fællesskab. Og det handler om at få en oplevelse af at kunne noget. ■

SKOLELEDERENS PERSPEKTIV

Skoleleder i Verringe Husflid Bente Eriksen kender de fleste af aftenskolens undervisere personligt. Og hendes vurdering, når hun vælger undervisere, handler om mere end faglighed: “Det beror altid på en fornemmelse, når jeg har snakket med underviseren. Det plejer jeg at være rimelig god til,” siger hun.

Når der er tale om kurser for sårbare deltagere, for eksempel i samarbejde med kommunen om “Kultur på recept”, vælger hun altid undervisere, som hun ved har blik for mere end teknik.

Hun oplever, at der på mange kurser opstår fællesskaber, der rækker ud over kursuslokalet – nogle vender tilbage, andre mødes igen i nye sammenhænge. Og næsten alle tager mere med sig, end de kom for. “Efter mange års arbejde med folkeoplysning er det indlysende og næsten en selvfølge, at deltagerne tager mere med fra kurserne end det at kunne et håndværk. Fordybelsen og det at være i flow betyder, at man som menneske vokser. Og det er det, håndværket kan.”

Sæt turbo på demokratiet med 10%-midlerne

Aftenskolerne har et særligt ansvar for at skabe rum for samtaler, der rækker ud over undervisningen. Det ansvar er givet aftenskolerne med Folkeoplysningslovens 10% midler. De giver os mulighed for at sætte fokus på demokratiforståelse, aktivt medborgerskab og fællesskab.

Af Marlene Berth Nielsen, souschef

NÅR VALGET BANKER PÅ DØREN

Kommunalvalget giver hvert fjerde år en perfekt ramme for at bringe 10%-midlerne i spil. Borgerne er nysgerrige, kandidaterne er klar til dialog, og emnerne er mange: fra lokal kulturpolitik til erhvervsudvikling, fra grøn omstilling til unges trivsel.

Der findes ikke én rigtig opskrift på et debatarrangement. Rundt om i Fora-foreningerne har vi set alt fra *walk and talks* og samtale-saloner til fællesspisning og klassiske debataftener. Pointen er, at debatskabende aktiviteter kan tage mange former – og netop derfor giver de aftenskolerne frihed til at være kreative.

SYNGENDE VÆLGERMØDER PÅ LOLLAND-FALSTER

Et godt eksempel finder vi hos Fora Fritid på Lolland-Falster, hvor skoleleder Chris McKay har sat gang i to kommunalpolitiske arrangementer.

Det første er blevet til med inspiration fra *Syngende vælgermøde* udviklet af Sangens Hus. Hver kandidat vælger en sang fra Højskolesangbogen, som synges i fællesskab. Derefter får kandidaten fem minutter til at forbinde sangvalget med sine politiske visioner – især inden for kultur- og fritidsområdet. Med kandidater fra

kommunens fire største partier og en moderator til at styre debatten er det både festligt, folkeligt og seriøst. Samarbejdet med to andre oplysningsforbund i kommunen giver arrangementet en bred forankring og viser, hvordan man kan nå længere sammen.

DEBAT MED ROTARY

Det andet arrangement er mere klassisk: et vælgermøde i samarbejde med den lokale Rotary-klub. Her er temaerne skræddersyet til Rotarys interesser og handler om erhverv, beskæftigelse og bosætning. Formen er traditionel, men samarbejdet giver ny energi og nye målgrupper.

BRUG FANTASIEN OG HINANDEN

Erfaringerne fra Lolland-Falster peger på nogle gode råd:

- Samarbejd med andre foreninger og organisationer.
- Tilpas temaerne til de grupper, I vil i dialog med.
- Tænk ud af boksen (eller samarbejd med nogen, der gør.)
- Følg med i, hvad der rører sig i kommunen, og grib de emner, der optager folk.
- Overlad gerne stafetten: unge fra en lokal uddannelsesinstitution kan for eksempel stå for et arrangement, der tiltrækker deres jævnaldrende.

10%-midlerne er ikke kun en pligt – de er en gave. De giver aftenskolerne mulighed for at skabe liv, fællesskab og debat om det, der betyder noget for borgerne. Og når kommunalvalget nærmer sig, er scenen sat. ■

”10%-midlerne er ikke kun en pligt – de er en gave. De giver aftenskolerne mulighed for at skabe liv, fællesskab og debat om det, der betyder noget for borgerne. Og når kommunalvalget nærmer sig, er scenen sat..”

HVAD ER DEBATSKABENDE AKTIVITETER?

- Skal annonceres offentligt og være åbne for alle.
- Kan afregnes på andre udgiftstyper end lærer- og lederløn.
- Der behøver ikke være deltagerbetaling
- Emner skal være væsentlige, debatskabende og af interesse for fællesskabet.
- Deltagerne skal inddrages aktivt via debat eller samtale
- Må gerne gennemføres i samarbejde med andre organisationer.

Folkeoplysning i kommunalpolitik – hvad vil politikerne?

Fora Magasinet har spurgt fem kommunalpolitikere om, hvordan de ser folkeoplysningens rolle i deres kommune og om, hvad de gerne vil være med til at ændre efter kommunalvalget.

Søren Thomsen, Det Konservative Folkeparti, 1. viceborgmester og formand for Medborgerskabs, Kultur og Beskæftigelsesudvalget, Assens

Folkeoplysningen er en hjørnesten i lokaldemokratiet. Den kan samle mennesker, styrke sammenhængskraften og give mulighed for personlig udvikling. Jeg er vild med idéen om, at et oplyst folk er et fredeligt folk – så oplysning skal der til!

Den overordnede ramme for Assens Kommunes folkeoplysningspolitik er med vægt på bredde, tilgængelighed og understøttelse af det frivillige foreningsliv. Men vi har besluttet at udarbejde en ny folkeoplysningspolitik, da den nuværende er fra 2013. Det er tid til at tænke i nye målgrupper og læringsformer. Rammerne i Assens er gode, men der er plads til forbedringer. Et eksempel er ændringen af tilskudsreglerne, så også små hold kan støttes. Det viser, at samarbejde rykker.

Jeg vil gerne se aftenskolerne tættere på nogle af de udfordringer, vi har i kommunen, for eksempel unge uden job eller socialt udsatte. Det skal ske på ordentlige vilkår, det er klart. Vi skal også gøre det nemmere at navigere i de administrative krav, så energien kan bruges på indhold frem for bureaukrati.

Karen Østergaard, Socialdemokratiet, medlem af Udvalget for Kultur og Fritid, Mariagerfjord kommune

Folkeoplysningens tilbud kan bruges til at tilegne sig ny viden og blandt andet bane vejen til nye jobmuligheder. Men de kan også bruges til, at man udfordrer sig selv både fagligt og kreativt. Og så kan folkeoplysningen være et sted, hvor du møder nye mennesker, og hvor du kan blive del af nye interessefællesskaber. Dermed kan den være et inkluderende rum, der er med til at forebygge ensomhed. Endelig kan man blive oplyst om samfundsforhold.

Jeg sidder i foreningsrådet og kender i store træk til kommunens politik på området samt til de udfordringer, der er. Det, der bliver italesat på foreningsrådets møder, er udfordringer som stigende konkurrence, fordi flere private aktører melder sig på banen, at mange borgere har svært ved at finde tid og se relevansen af tilbuddene i en travl hverdag, og at flere vælger digitale tilbud i stedet for analoge. Især unge har svært ved at se sig selv deltage i aftenskoletilbud; de synes, det virker gammeldags. Jeg tænker, det er nødvendigt at nytænke folkeoplysningen. Vi må spørge os selv, om regler og dokumentationskrav er blevet for tunge, og om kommunernes økonomiske rammer giver nok incitament for både deltagere og frivillige.

”Især unge har svært ved at se sig selv deltage i aftenskoletilbud; de synes, det virker gammeldags.”

”Aftenskolerne rummer et stort potentiale, også inden for bevægelse, og kan være med til at udfordre borgerne.”

Mikkel Ammitzbøll, SF, Esbjerg Kommune, medl. Kultur- og Fritidsudvalget.

Aftenskolerne må gerne komme længere ud og få fat i nye deltagere. Jeg ved, at der er mange deltagere, som virker til at komme der tit, men jeg synes godt det kan virke som om, at de lukker sig lidt om sig selv. Esbjerg Kommunes folkeoplysningspolitik er god, og generelt er rammerne for folkeoplysning i kommunen fine. Men vi skal have kigget på aftenskolerne og se, om vi kan få omtalt

voksne og ældre noget mere. I det nye udvalg, som nedsættes efter valget, skal vi invitere aftenskolerne ind for at høre, om hjulene sidder, som de skal. Her er det vigtigt, at de markerer sig og fremsætter deres ønsker.

Kultur er et vigtigt område, så jeg vil gøre, hvad jeg kan for at få en SF'er ind i Kultur- og Fritidsudvalget efter valget.

Generelt synes jeg, at der de fine rammer for folkeoplysning i Esbjerg kommune. Forholdene er rigtig gode. Det er fine forhold. Men det er rigtigt at aftenskolerne har efterspurgt en ny sal, til lidt større arrangementer. - Men altså – hvis man skal bygge helt nyt, så vil kommunen gerne have garanti for belægning. Det kan vi ikke få. Og så er det jo man kan spørge om ikke man kan bruge en af de haller som allerede findes. Men der er udsagnet at man gerne vil have en sal for sig selv.

Dann Karlsen, Venstre, Herning kommune, næstformand Kultur- og Fritidsudvalget.

Herning Kommune har vi ikke en decideret folkeoplysningspolitik, men ser folkeoplysningen som en del af en samlet politik for hele kulturområdet. Politikken har tre hovedlinjer: Vi skal løfte i flok, skabe sammen og styrke frivilligheden, og vi skal møde kultur hver dag i gode rammer og faciliteter. En aktivitet som 'Børn og voksne i køkkenet' er fed, fordi den favner hele familien.

Jeg har set nogle af de lokaler, som aftenskolerne bruger. Ikke alle, men dem, jeg har set, er meget fine lokaler. Dem kan vi godt være tilfredse med i Herning. Og det passer med, at de tilbud, der gives i vores kommune, er flotte. Dem skal vi blive ved med at udvikle på. Vi arbejder generelt på at skabe gode rammer, uanset hvilken slags forening der er tale om. Jo mere kulturaktivitet, desto mere kan vi

modvirke ensomhed og skabe fællesskaber.

Aftenskolerne rummer et stort potentiale, også inden for bevægelse, og kan være med til at udfordre borgerne. Jeg er stensikker på, at alle kroner, som er givet ud til at få for eksempel unge mennesker ind i noget godt i stedet for at komme ud over kanten, er givet godt ud.

Et eksempel er fritidspas-ordningen, som hjælper unge til at deltage i kultur- og fritidstilbud. Den vil vi udvide, så endnu flere kan få glæde af aktiviteter som fx teater- eller billedskole.

Jesper Skovhus, Liberal Alliance, medlem af folkeoplysningsudvalg, Langeland kommune.

En kommunal støtte til folkeoplysning er ikke konkurrenceforvridende i forhold til private udbydere. Principielt burde private kursusudbydere have samme vilkår. Men frivillighed er en stærk dansk tradition, og frivilligheden berettiger støtte.

På Langeland er frivilligheden 'second to none'. Vi har 270 fri-

villige foreninger; det er voldsomt mange. Langeland er 'frivilligheds ø'. Og heldigvis for det! De mange foreninger og frivillige bærer nogle af de opgaver og funktioner, som ellers ville have belastet et kommunalt budget. Og jeg synes, at rammerne er gode nok. For en fattig kommune som Langeland er lokalerne fine. Jeg har i hvert fald ikke hørt andet fra aftenskolerne end, at det er godt nok. Man kan sagtens forestille sig, at for eksempel aftenskolerne bliver samarbejdspartnere inden for sundhed. Vi gør det allerede med træningsforløb. Og flere og flere bliver ensomme, og vi vil i kommunen gerne have flere og nye samarbejder. ■

Jonas kalder det i sin bog guides og ikke opskrifter, og det er der en grund til. "De er løse. Der er ingen facitliste. Jeg har været nervøs for, om nogen ville synes, det var en sløset tilgang. Men for mig er det vigtigt, at man kan justere og gøre det til sit eget. Så får flere også mod på det."

Udretter jeg noget, så findes jeg

Da sorgen og stressen ramte, fandt Jonas trøst i at hækle. I dag har han udgivet en hæklebog og skabt sit eget kreative rum – og en ny måde at være i verden på.

AF Molly Christensen, redaktør og kommunikationskonsulent i Fora

Da Jonas Pejstrup sidder i sin søsters sofa i Aalborg og binder knuder på garnrester, ved han ikke endnu, at det skal blive begyndelsen på noget. På det tidspunkt er han sygemeldt med stress og depression efter sin fars død, og hverdagen hænger ikke sammen. Men der, i roen ved siden af søsteren, som sidder og strikker, opstår noget indeni Jonas. Et nærvær, en langsommelighed og et frø til en kreativ praksis, der skal vise sig at få afgørende betydning for hans liv.

“Det var så afslappende at lave noget med hinanden uden at lave noget med hinanden. Jeg tog hjem fra den weekend og tænkte: Det er det, jeg har brug for lige nu i min sygdom.”

Jonas er 29 år og bor på Østerbro i København. Han er uddannet blomsterdekoratør og tidligere studerende på landskabsarkitekturen, men da hans far døde i 2019, og han arbejdede sig gennem hele Corona-epidemien i en blomsterbutik, sagde kroppen fra. Og det var der, han begyndte at lede efter noget, der kunne give ham ro og en følelse af at skabe noget.

YOUTUBE OG STANGMASKER

Vel hjemme fra sin søster i Aalborg starter Jonas med at google: “Er det nemmest at lære at hække eller strikke?” Svaret er hækling, fordi det kun kræver én nål. Og så går han i gang. Med YouTube som læremester og et garnnøgle i skødet.

“Jeg skulle ikke nødvendigvis skabe noget. Jeg skulle bare have noget at sidde med. Jeg sad rigtig meget i sofaen og så rigtig meget fjernsyn. Opvasken stod, og vasketøjet lå. Jeg boede alene, og det hele var bare... ussel. Jeg følte mig ussel. Så jeg skulle bare have noget, så jeg kunne udrette noget uden at gøre noget. Og så blev det så at hække.”

Det tager ham en uge at lære at lave en stangmaske. Og herefter går det hurtigt. Sweatre, halstørklæder, veste. For Jonas bliver hæklingen både en lindring og en drivkraft, og noget, han faktisk kan finde ud af.

“Det tog mig lang tid at lære, synes jeg. Jeg bøvlede og bøvlede og bøvlede. Men så en dag, så kunne jeg det også. Så virkede det.”

UDRETTER JEG NOGET, SÅ FINDES JEG

Hæklingen står ikke alene. Jonas har hele livet været kreativ. Han har lavet makrame [gammel knytteteknik, red.], vævet under Corona og bygget primitive væve ud af træ og snor. Men det er hæklingen, der har fanget ham, på den måde, at det er det, han bliver ved med. Det er enkelt at komme i gang, og det giver hurtigt en fornemmelse af fremdrift.

“Jeg tror, det er fordi det kræver så lidt. En hæklenål og et garnnøgle og så er du i gang. Og jeg har brug for at blive stimuleret kreativt. Det har jeg haft så længe jeg kan huske. Jeg vinterbadede rigtig meget og gik ture. Men det kommer der ikke et produkt ud af, og lige i denne situation var det det, der gjorde forskellen. Jeg tænkte, at udretter jeg noget, så har jeg i hvert fald lavet noget. Så findes jeg. Jeg kan se, at jeg har hæklet så meget, selvom jeg bare har siddet på min sofa.”

Jonas ved arbejdsbordet i pang-grøn sweater, han selv har hæklet og designet.

EN ANDEN SLAGS TERAPI

Jonas beskriver, hvordan det at hække gav ham en måde at holde de negative tanker væk på, som hverken terapi eller medicin helt kunne. Ikke som en erstatning, men som en helt konkret modvægt i hverdagen.

“Det har gjort mit mentale helbred bedre. Både mit selvværd, men også det der med at finde ro i at ville sidde på sofaen en aften. Ikke have noget FOMO [fear of missing out, red.]. Ikke føle mig udenfor, ved at vælge en bytur fra, for at sidde og hække. Fordi jeg laver jo stadig noget.”

I dag har Jonas skrevet en bog om hækling. Men det er ikke en klassisk opskriftssamling. Han kalder det “guides”, for der er ikke nogen præcise masker, du skal slå op. I stedet forklarer han, hvordan man selv regner det ud og tilpasser tøjet undervejs.

“Jeg har prøvet at følge en opskrift en enkelt gang, og jeg blev lidt drænet af det. Jeg synes ikke, det var lige så sjovt. Fordi, først og fremmest, så ved jeg, hvad det skal blive til. Så dør hele den kreative proces lidt for mig. Hvis jeg ikke gider at lave ærmer alligevel, så har jeg bare lavet en vest. Og der er ikke nogen steder i opskriften, der står, at det er forkert - for jeg har ikke fulgt en opskrift.”

HVORFOR GÅ I GANG MED ET KREATIVT HÅNDVÆRK?

Jonas råd:

1. Et bedre mentalt helbred.
2. En følelse af mestring og kreativ frihed.
3. En ny respekt for tøj, håndværk og forbrug

FLERE MÆND MED HÆKLENÅLE?

For Jonas handler det om frihed og kreativitet. Men det handler også om at åbne døren for dem, der måske ellers ikke ville kaste sig ud i det, især mænd og yngre drenge.

Der er stadig en opfattelse af, at håndarbejde er feminint. Det mærker Jonas især, når han skal forklare folk, at han har skrevet en hæklebog.

“Jeg skal nærmest forklare, hvad det er for noget hækling. At jeg ikke laver karklude, men at det er mere moderelateret.”

“Når den første fyr kommer ud med sin hæklede bøllehæt, så vil alle de andre fyre også have en. Det er jeg overbevist om.”

Jonas Pejstrup

Han håber, at flere mænd vil få lyst til at kaste sig ud i det. Ikke nødvendigvis fordi de skal hækle tøj, men fordi det er et håndværk, der kan noget helt særligt.

“Jeg tror, at hvis man ser, at det ikke er så farligt, og at det ikke er så kønnet, så tør flere. Når den første fyr kommer ud med sin hæklede bøllehæt, så vil alle de andre fyre også have en. Det er jeg overbevist om.”

ET HÅNDVÆRK MED HISTORIE OG FREMTID

Under arbejdet med bogen har Jonas lært mere om hæklingens historie. Og han oplever, hvordan generationerne har forskellige forståelser af, hvad hækling skal være.

Jonas i en anden sweater af eget design, her med påskriften “I <3 Cph”.

“Min farmor hækede, da jeg var barn. Hun lavede hjemmesko og puder og små tøjdyr. Der var det meget brugsgenstande. Nu ser mange det mere som mode.”

Og måske netop derfor er Jonas’ tilgang også blevet mødt med lidt skepsis fra nogle af de mere erfarne. Hans guides er løse. Der er ingen facitliste.

“Jeg har været lidt nervøs for, om nogen ville synes, det var en for sløset tilgang. Men for mig er det vigtigt, at man kan justere og gøre det til sit eget. Så får flere mod på det.”

For Jonas er hæklingen også et opgør med forbrugskultur. Ikke nødvendigvis fordi garn altid er bæredygtigt – det kan faktisk være ret dyrt og ressourcekrævende – men fordi det ændrer forholdet til de ting, man ejer.

“Jeg tror virkelig, der er noget i at passe på det, og være mere glad for de ting, man har lavet, end hvis man har købt noget til en halvtredser. Jeg har flere sweatre, jeg aldrig har vasket. Jeg hænger dem til udluftning eller tørrer dem med en klud. Det er bare tilfredsstillelse at vide, at man selv har designet det og lavet det, og at det passer til ens krop på det tidspunkt, man lavede det.”

A ROOM OF ONE'S OWN

Jonas har i dag opbygget en Instagram-profil, hvor han deler billeder, inspiration og svarer på spørgsmål. Han oplever også stor varme og interesse, når han sidder og hækler offentligt. Fra de ældre damer i garnbutikker til unge på gaden.

“Der er et fællesskab der. Men jeg tror, jeg har fået mest ud af det, når jeg har mødt folk fysisk. Jeg synes stadig, det er mit eget rum. Jeg gør det primært for mig selv. Når jeg sidder og hækler i metron, så gør jeg det ikke for at få folk til at sige hej. Jeg gør det, fordi jeg er overstimuleret og det hjælper mig.” ■

Foto: Laura Friis.

UBU folkemøde: UBU-partnerskaberne på Folkemødet 2025, hvor der blev afholdt forskellige debatarrangementer og workshops om bæredygtighed og uddannelse.

Sammen om bæredygtig dannelse

UBU-partnerskaberne, hvoraf folkeoplysningen er ét, har skabt grobund for, at hele uddannelsessektoren nu arbejder mere målrettet sammen om bæredygtighed og verdensmål – vi skal nemlig have alle med, hvis vi vil nå at indfri flest mulige verdensmål inden 2030.

Af Louise Wulff Andersen, udviklingskonsulent i Fora

UBU, Uddannelse for Bæredygtig Udvikling, har samlet over 80 organisationer på tværs af hele uddannelsessektoren og fordelt dem i otte partnerskaber, hvoraf folkeoplysningen er ét. Alle partnerskaber arbejder hver især på at give børn, unge eller voksne viden og kompetencer til at forstå og håndtere de globale udfordringer, som klima- og biodiversitetskrisen medfører.

FRA BLE TIL PH.D.

Grundtanken i UBU er, at alle – uanset alder – skal klædes på til at bidrage til et bæredygtigt samfund gennem vores vej i uddannelsessystemet. Det skal være en central del af alle uddannelser at fremme håb og handlekraft for en bæredygtig omstilling, fra ble til ph.d., ved at uddanne os til at tænke, handle og skabe bæredygtigt.

Netop af den grund dækker UBU hele uddannelsessektoren. For hvis der skal uddannes til omstilling, er det vigtigt at få alle aldersgrupper med: fra de helt små i dagtilbud over folkeskolebørn og elever på ungdomsuddannelser til de studerende på de videregående uddannelser. Hertil kommer alle de unge og voksne, der går på voksen- og efteruddannelserne samt deltagere i folkeoplysningens mange tilbud og aktiviteter.

PARTNERSKAB MED FOLKEOPLYSNINGEN

Folkeoplysningen har med sit eget partnerskab fået mulighed for at arbejde tættere sammen end nogensinde før – på trods af vores forskellige rammevilkår, målgrupper og formål. Folkeoplysningspartnerskabet er et ambitiøst projekt med DFS (Dansk Folkeoplysnings Samråd) som tovholder og en bred deltagerskare, der rummer alt fra højskoler, efterskoler, aftenskoler og ungdomsskoler til biblioteker, kulturhuse, amatørkulturelle såvel som idébase-rede foreninger. Fora sidder i partnerskabets styregruppe, der har til formål at fremme, at flere borgere bliver engageret i bæredygtighed og omstilling, når de deltager i folkeoplysende aktiviteter.

Ifølge politisk konsulent hos DFS, Signe Højsteen, adskiller folkeoplysningspartnerskabet sig med sin mangfoldige deltagerskare

fra mange af de andre partnerskaber. Flere af de andre partnerskaber har nemlig lovgivning, læse- eller læreplaner, der specifikt nævner, at der skal arbejdes med bæredygtighed og grøn omstilling. Det gør dem forpligtede til at tænke det aktivt ind i undervisningen. Modsat har aktørerne i folkeoplysningspartnerskabet ikke de samme fælles rammer, forklarer hun:

“Vi er en broget flok med forskellige rammevilkår, der ikke nødvendigvis understøtter, at vi kommer videre med den her dagsorden. DFS og styregruppen har derfor kæmpet med at finde en model, hvor disse forskelligheder kan udfolde sig, og hvor vi samtidig får de mange fine og opfindsomme, grønne projekter, der allerede findes inden for den folkeoplysende verden, i spil,” fortæller hun.

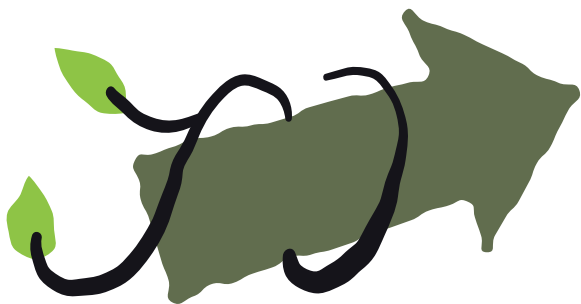
For at vi kan komme videre med UBU i folkeoplysningen, er der derfor behov for mere vidensdeling, netværk og samarbejde – og derfor tager partnerskabet nu næste skridt og inviterer folkeoplysende aktører til konference og fælles inspirationsdag.

GROBUND FOR NYE SAMARBEJDER

Konferencen, der går under navnet “Bæredygtigt laboratorium”, løber af stablen den 12. november på Brandbjerg Højskole i Vejle. Her samles aftenskoleledere, efterskoleelever, biblioteksansatte, kulturformidlere, højskole- og ungdomsskolelærere og andre folkeoplysende aktører for at dele viden, idéer og erfaringer med henblik på at sætte turbo på den grønne omstilling sammen.

Konferencen er bygget op omkring netværk og idégenerering, og dagen byder blandt andet på oplæg om systemisk forandringsteori fra bureauet Operate samt en Grøn Markedsplads, hvor konkrete projekter og indsatser fra folkeoplysningen præsenteres.

En af de folkeoplysende aktører, man kan møde på Den Grønne Markedsplads, er FO Gladsaxe, som for nylig har fået bevilget 200.000 kr. til projektet Grøn forstad i fællesskab. Sammen med Fora Rødovre og Fora København vil projektet udvikle nye folkeoplysningsformater, som kan fremme handlekompetencer og vaner blandt borgere i lokalområdet.

FØRSTE ELLER NÆSTE SKRIDT

”Håbet med konferencen er, at den danner grobund for nye samarbejder i folkeoplysningen,” fortæller Signe Højsteen og fortsætter:

”Forhåbentlig opstår der gode idéer på tværs af aktørernes forskellige udgangspunkter. Det behøver ikke være sådan, at man ændrer sine folkeoplysende aktiviteter fuldstændig, når det skal handle om bæredygtighed og grøn omstilling. Vi håber, at endnu flere inspireres til at tænke bæredygtighed ind på alle mulige måder og får øjnene op for, at man også kan gøre det i det små – for eksempel i sprogundervisningen i aftenskolen ved at lære, hvordan man spørger ind til affaldssortering, når man er i Frankrig.”

”Dagen skal gerne inspirere dem, der ikke er i gang, til at tage første skridt. Og dem, der allerede er godt i gang, til at tage det næste,” fortæller Signe Højsteen. ”Desuden er ambitionen, at folkeoplysningspartnerskabets midler fra 2026 skal bruges på at realisere nogle af de gode idéer, der udkrystalliserer sig på dagen – men det fortæller vi mere om til konferencen,” afslutter hun. ■

SKAL DU MED I LABORATORIET?

Sæt turbo på jeres grønne aktiviteter, få ny viden og udvid dit folkeoplysningsnetværk på konferencen Bæredygtigt laboratorium den 12. november på Brandbjerg Højskole i Vejle. Du kan læse mere om konferencen [her](#).

Pladserne uddeles efter først til mølle-princippet.

Fora på Kulturmødet

Hænderne og snakken stod ikke stille i Foras Gå til håndværk-telt på Kulturmødet Mors. Her slog flere hundreder vejen forbi, da tre af Foras medlemsforeninger satte spot på håndværk og trivsel gennem forskellige håndværksaktiviteter og workshops.

Af Molly Christensen, redaktør og kommunikationskonsulent i Fora

Stemningen i Foras telt på Kulturmødet 2025 summede af liv og kreativitet i de tre sensommerdage, hvor Kulturmødet løb af stablen på Mors.

Sammen med Verringe Husflid, Daghøjskolen Kompetencehuset og FOKUS Folkeoplysning inviterede Fora nysgerrige kulturmødegæster indenfor til en bred vifte af kreative aktiviteter lige fra tufting, keramik og filtnig til ske-snitning, broderi og fællessang.

Under overskriften GÅ TIL HÅNDVÆRK var temaet for Foras tilstedeværelse var håndens arbejde og dets betydning for vores mentale trivsel. Et tema, der rammer en nerve i tiden, ikke mindst blandt unge, som i stigende grad kæmper med stress og mistrivsel. Trine, der er keramiker og underviser i FOKUS, fortalte efter en velbesøgt keramik-workshop i teltet, om dette emne:

“De unge siger selv, at det gør noget godt for dem at arbejde med leret. De kan ikke være oppe i hovedet imens. Når vi har noget at fordybe os i, kommer vi ud af hovedet for en stund.”

De tre medlemsforeninger spillede hver deres vigtige rolle i at skabe rammerne for fordybelse og samtaler om folkeoplysningens potentiale i en moderne verden. Sammen gjorde de det tydeligt, at folkeoplysningen har noget vigtigt at byde på i tidens samtale om trivsel, og at livskvalitet kan begynde med noget så enkelt som at skabe med hænderne. Og vurderet ud fra antallet af besøgende og deltagere i teltet, så er borgerne enige. ■

Stort & småt

FORA-FORENINGER MODTAGER STØTTE TIL PROJEKTER

Kulturministeriets udviklingspulje til lokal folkeoplysning har i år fordelt midlerne mellem 10 ud af i alt 50 ansøgere. Puljen, som DFS administrerer, har fordelt i alt 1.150.905 kr. og skal understøtte nyskabende, lokalt forankrede projekter. Blandt modtagerne er to af Foras

medlemsforeninger. Begge har modtaget 200.000 kr. Den ene er **FO Gladsaxe**, der skal bruge støtten til projektet Grøn forstad i fællesskab. Sammen med Fora Rødovre og København vil de udvikle tre nye folkeoplysningsformater, der kan fremme grønne handlekompetencer og vaner blandt lokale borgere.

Den anden er **Daghøjskolen Kompetencehuset**, der får midler til projektet Pop Up Daghøjskole for Seniorer (PUDS). Med en mobil folkeoplysningsmodel og hele fem samarbejdspartnere vil de bringe kreative, sociale og kulturelle aktiviteter ud til ældre i deres nærmiljø. Målet er at styrke trivsel og fællesskab blandt seniorer.

Senere på efteråret offentliggøres tema og ansøgningsfrist for næste runde. Så har din forening en god idé, så gå i gang med udviklingen nu, så I er klar til at ansøge, når puljen åbner igen.

WEBINAR OM MARKEDSFØRING FOR AFTENSKOLER OG FORENINGER

Hvordan får man mest ud af sin markedsføring? På dette webinar ser vi nærmere på de forskellige muligheder for markedsføring, der kan give mening at bruge tid på som aftenskole eller forening. Vi vender både digitale og analoge værktøjer, samt de helt basale redskaber, som for eksempel skilte, til de komplicerede og tekniske løsninger, heriblandt søgemaskineoptimering (SEO).

SKAL DU MED?

Tid: tirsdag 21. oktober kl. 16.30–17.30

Sted: Online

Tilmelding: Skriv til kasper@fora.dk senest den 19. oktober. Du modtager herefter et link til webinarret.

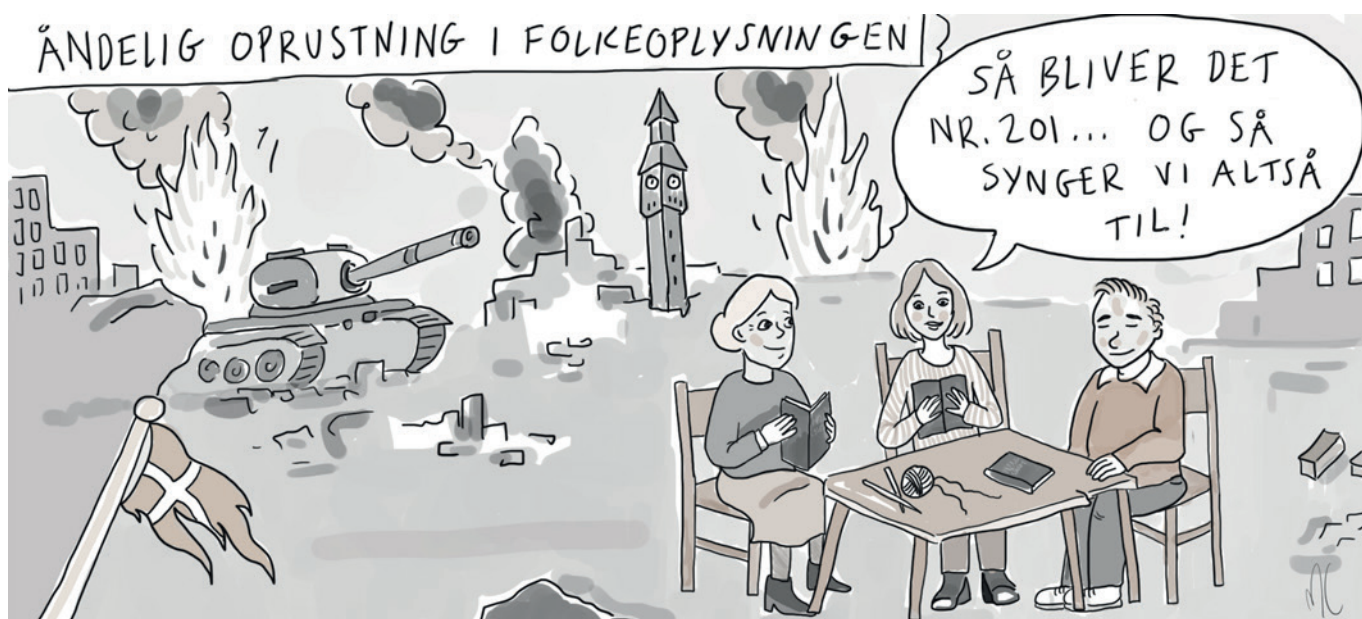
KOMPETENCEHUSET VINDER STOR EUROPÆISK PRIS

Daghøjskolen Kompetencehuset har vundet EU-Kommis-sionens *European Innovative Teaching Award (EITA) 2025* for Erasmus+-projektet *folk Enlightenment – Ukraine*, hvor de sammen med partnere i Norden og Ukraine har udviklet nye metoder til at styrke demokrati og civilsamfund.

Forstander Nis Peter Nissen udtaler: "Det er en stor anerkendelse – både af projektet og af daghøjskolernes bidrag til demokratisk dannelse og internationalt samarbejde."

Den 6. oktober markeres prisen i Kolding, og til december følger den officielle overrækkelse i Bruxelles.

FORA STRIBEN

Når vi nu taler om åndelig oprustning

Af Jasper Gramkow Mortensen, forstander på Oure Idrætshøjskole

Vi ved, at vi opruster materielt. Men nu blander nye paroler sig i våbenkapløbet: den åndelige oprustning. Politikere og meningsdannere brugte blandt andet grundlovmøderne til at fortælle os, at vi skal opruste åndeligt – for at skabe en fælles modstandskraft. Men hvad betyder det egentlig?

Åndelig oprustning klinger både stærkt og positivt. Det kalder på billeder af fordybelse, livskraft, styrke og fællesskab. Det er dog samtidig et udtryk, der er vanskeligt at indfange og endnu sværere at samle sig om. Netop derfor er det vigtigt at dykke ned i.

Ser vi nærmere på ordet *ånd*, er det i sig selv mange-sidedigt og rummer mange perspektiver. I den mest konkrete forstand er ånd lig med åndedrættet, selve livets rytme. I andre betydninger peger det på sjælen, tanken, bevidstheden eller det, der binder mennesker sammen i fællesskaber. Det kan betyde kultur, tidsånd eller tro. Ordet bærer altså både noget dybt personligt og noget alment samfundsmæssigt. Netop derfor er det så stærkt. Men også skrøbeligt.

Når dette ord kobles til oprustning, skærpes tvetydigheden. Oprustning forbindes traditionelt med militær magt, våbenkapløb og konfrontation. Ordet er i sin kerne ofte konfliktorienteret. I kombinationen åndelig oprustning opstår derfor en spænding og et spørgsmål: Taler vi om at styrke menneskers indre liv, fællesskabsånd og dannelse? Eller er der tale om en mobilisering, hvor ånd gøres til et våben i en kamp mellem "os" og "dem"?

Her ligger derfor en mulig konflikt. For nogle vil udtrykket lyde som en opfordring til religiøs eller national samling. For andre kan det opfattes som et kulturradikalt kald på kreativitet, fri tanke og åndsfrihed. Begge tolkninger kan have legitimitet, men de

"Uklare paroler kan nemt ende med at projektere den enkeltes frygt eller håb og ikke skabe sammenhold."

Jasper Gramkow Mortensen

peger i vidt forskellige retninger. Dermed *risikerer* åndelig oprustning at blive en god intention, der opløser i stedet for at samle. Uklare paroler kan nemt ende med at projektere den enkeltes frygt eller håb og ikke skabe sammenhold.

Måske er det i virkeligheden mere frugtbart at tale om at aktivere *fællesskabets demokratiske styrke*. Det handler om det håndgribelige og menneskelige: at dele erfaringer, bygge videre på traditioner som højskoletanken, foreninger og folkeoplysning – og finde styrke i forskellighed frem for ensretning.

Det, mener jeg, er vores styrke. Her kan vi med fordel altid blive stærkere, og lige nu *skal* vi ganske rigtigt mindes om, at det er ryggraden i vores historiske selvforståelse, og at netop det sammenhold er vores bedste forsvar. ■